

Görgü Kuralları ve Protokol

Öğr. Gör. Burcu Bozkurt

2.Hafta

Protokol

Protokolün Anlam ve Önemi

Protokol olarak kamusal alan

Devlet ve kamu kurumlarının bulunduğu, hizmet ve etkinliklerini yönettiği ve yürüttüğü; devlet ve kamu yöneticilerinin resmi sıfatla görev yaptığı; toplantı, tören vb. kamusal ve kurumsal etkinliklerin düzenlendiği resmi yerlerdir.

Protokol olarak sosyal alan

Devletin ve kamu kuruluşlarının halka hizmet sundukları, vatandaşların kamudan hizmet aldıkları ve kamu hizmetlerinden yararlandıkları halka açık alanlar ise, protokol olarak sosyal alandır.

Protokol Kuralları / Görgü ve Nezaket Kuralları

Her ülkede; kamusal ve kurumsal alanda ve yaşamda uygulanan protokol kuralları mevzuat (kanun, tüzük, yönetmelik ve yönergeler) ile; toplumsal yaşamda uygulanan kurallar da örf ve adet denilen gelenek ve görenekler, görgü ve nezaket kuralları (sosyokültürel normlar) ile belirlenmiştir.

Bu kurallara ve normlara kamusal ve kurumsal alanda protokol kuralları; toplumsal (sosyal) yaşamda ise görgü ve nezaket kuralları denir.

Resmi ve diplomatik törenlerde, resmi ilişkilerde uyulması gereken resmi kuralardır. Protokol dar anlamda kamu belgelerinin aslı, uluslararası konferansların ve anlaşmaların tutanaklarına denir. «Protokol imzalandı.» ifadesi bu anlamdadır.

Bunun yanı sıra geniş anlamda kullanılan protokol kelimesi, kamudaki törenlerde, toplantılarda resmi davet ve ziyafetlerde yöntem ve biçim yönünden uyulması gereken resmi kurallardır.

**Başka bir deyişle
protokol;**

Protokolün Kelime Olarak Anlamı

Protokol sözcüğü, Fransızca «protocole» kelimesinden Türkçeye geçmiştir. Bu sözcük ilk kez Fransa'da 1330 yılında «Resmi Belge» ve «Anlaşma Tutanağı» anlamında kullanılmış; 1829 yılından itibaren «Devlet ve Hükümet adamlarıyla olan resmi ilişkilerde, resmi davet ve törenlerde önde gelme hakkı; kıyafet ve biçimsel davranışlar konusunda uyulması gereken kurallar bütünü» anlamında kullanılmaya başlanmıştır.

Osmanlılarda, «protokol» olarak resmi alanda «teşrifat» (şeref kuralları) kelimesi; sosyal alanda «adab-ı muaşeret» (görgü kuralları) terimi kullanılmıştır. Türkçe de, günümüzde resmi alanda ve yaşamda «protokol»; sosyal alanda ve yaşamda «saygı ve nezaket kuralları», «görgü ve nezaket kuralları» terimleri kullanılmaktadır.

Protokolün Önemi

Protokol kuralları her ülkede önemlidir. Ancak Fransa, İspanya, Rusya, Almanya, İngiltere, İtalya, Avusturya ve Türkiye gibi bazı ülkelerde çok daha önemlidir. Özellikle Fransa'da protokol bir tür din ve Fransızlar için protokol bir tür Tanrı'dır. Fransa Kralı XIV. Louis (Lui) protokolü, «Herkesin üstünde bir din» olarak kabul etmiştir. Bu yüzden Fransızlar için protokol, uyulması ve uygulanması zorunlu davranışsal kurallar bütünüdür.

Protokol, kamusal yaşamda devlete, kuruma ve kişiye hak ettiği ve layık olduğu önemi ve değeri vermektedir. Bu nedenle devletler, kurumlar ve kişiler arasındaki tüm ilişkilerde protokol kurallarına uymak ulusal, kurumsal ve kişisel saygınlık açısından bir zorunluluktur. Çünkü protokol kuralları her devletin, kurumun ve kişinin saygınlığının koruyucusudur. Devleti ya da bir kurumu temsil eden ve protokol kurallarına uyan devlet ve hükümet adamları ile yöneticiler saygınlık ve üstünlük kazanır; uymayan kişi ve kurumlarda saygınlık kaybederler. Bu nedenle protokol, kuruluşlarda çalışanların ve özellikle yöneticilerin resmi yaşam biçimidir.

Protokol kuralları uluslararası diplomatik ilişkilerde olduğu gibi; ulusal, kurumsal ve bireysel tüm ilişkilerde, görüşmelerde ve etkinliklerde önemlidir. Zira kamusal ve kurumsal yaşamda düzenlenen bütün toplantı, tören, konferans vb. etkinlikler; bireysel, kurumsal, ulusal ve uluslararası tüm ilişkiler ve görüşmeler; kabul, ziyaret ve ziyafetler protokol kurallarına uygun olarak gerçekleştirilir. Bu nedenle kamusal ve kurumsal alanda tüm yöneticilerin yönetsel ve sosyal yaşamları büyük ölçüde protokol içinde geçer.

Bilmek gerekir ki; protokol kurallarına uymak ve bunları uygulamak, kişinin doğal olmaması ya da kendi olmaması demek değildir. Protokol kurallarına uymak; kamusal, kurumsal ve toplumsal yaşama uymak ve «uygun olmak» demektir. Bu yüzden protokol kuralları herkes tarafından öğrenilmesi ve bilinmesi, kamusal ve kurumsal yaşamda (iş ortamında) titizlikle uygulanması gereken ulusal, kurumsal ve sosyokültürel değerler toplamıdır.

Protokolün Tarihçesi

Kısa bir kesit

- Protokolün doğduğu ve uygulandığı yerler, ilk olarak, saraylar ve mabetler olmuştur.
- Diplomatik alanda protokol kurallarının temeli Yunanlar tarafından atılmıştır. Elçilerin dokunulmazlığı gibi ilk diplomasi kuralı Yunanlar tarafından yaratılmış ve daha sonra Romalılar tarafından da uygulanmıştır.
- İlk diplomasi okulu da Venedik'te açılmıştır. Ancak protokol kuralları Osmanlılar döneminde geliştirilmiş ve Osmanlı Devleti tarafından titizlikle ve görkemli bir şekilde yüzyıllarca uygulanmıştır.
- Ayrıca Fransızlar da XIV. Louis döneminde protokole büyük önem vermişler; protokolü çekici ve seçkin bir meslek haline getirmişlerdir.
- Osmanlı Devleti'nde, Fatih Sultan Mehmet döneminde Kanunname-i Al-i Osman'da ilk kez protokol (teşrifat) kuralları belirlenmiştir.
- Günümüzde Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyinin protokol müdürlüklerini Türk diplomatlar yapmaktadır. Ayrıca bir çok Avrupa Devleti Fatih döneminden itibaren Osmanlı devlet yönetimini ve devlet protokolünü öğrenmek amacıyla İstanbul'da sürekli temsilcilik kurmuştur.

Örnek Olay:

1923 yılında Lozan Barış Konferansı'nda başkanlık konusu İngiliz, Fransız ve İtalyan heyetleri arasında tartışma konusu olmuş; sorun, her üçünün sırasıyla başkanlık etmesi biçiminde çözümlenmiş fakat İngiliz temsilcisi Lord Curzon protokole karşı bir yöntem oyunuyla konferans başkanlığını fiilen elinde tutmuştur. Böylece, protokolde başkanlık ve öncelik konusunun ne kadar önemli olduğu bir kez daha anlaşılmıştır. Söz konusu Konferansta Türk Heyeti Başkanına konulan koltuk farkı olmuş; bunu fark eden Heyet Başkanı İsmet İnönü: «Beyler! Burada hepimiz eşitiz, bir ülkenin temsilcisiyiz. Ya sizin koltuklarınız benimki gibi olsun ya da benim koltuğum sizinki gibi olsun!» demiş; bunun üzerine Türkiye'nin koltuğu hemen değiştirilmiştir. Böylece Türkiye masaya eşit düzeyde ülke olarak oturmuştur.

Türkiye Cumhuriyeti döneminde de protokole büyük önem verilmiş; resmi protokol kuralları Atatürk'ün imzaladığı 17 Ocak 1926 tarihli ve 3020 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile yürürlüğe konulmuş; Hariciye Vekaleti bünyesinde «Teşrifat Müdüriyeti Umumiyesi» (Protokol Genel Müdürlüğü) kurulmuştur. Bu Genel Müdürlüğün görevleri de, 09 Ocak 1927 tarihli ve 4611 sayılı Bakanlar Kurulu kararı eki «Talimname» ile belirlenmiştir. Günümüzde de, devlet protokol işleri bu Genel Müdürlük tarafından yürütülmektedir.

Protokol Konuları ve Uygulama Alanları

Protokol kurallarının uygulandığı konular ve alanlar şunlardır:

- Öndegelim (öncelik-sonralık) sıra düzeni.
- Milli, resmi, askeri, adli, akademik, mahalli ve kurumsal törenler. Törenlerde oturma düzenleri. Konuşma, takdim ve hitap usulleri.
- Devlet ve hükümet adamlarını, yabancı konukları, üst yöneticileri karşılama ve uğurlama törenleri.
- Devlet ve hükümet adamları, makam sahibi üst yöneticiler ve yabancı temsilcilerle resmi görüşmeler ve ilişkiler.
- Toplantı ve brifingler. Toplantılarda masa ve oturma düzenleri. Toplantı yönetimi kuralları.

Protokol kurallarının uygulandığı konular ve alanlar şunlardır:

- Ulusal, kurumsal (tanıtıcı) ve yabancı bayraklar. Bayrakların kullanım süreleri.
- Protokol yazıları. Resmi yazılarda protokol kuralları.
- Göreve başlama, görevden ayrılma, görev devir-teslim törenleri.
- Resmi taşıtlarda oturma düzenleri.
- Resmi konuklar ve resmi ziyaretler.

Protokol kurallarının uygulandığı konular ve alanlar şunlardır:

- Resmi konukları ve ziyaretçileri kabul, karşılama, ağırlama ve uğurlama usul ve esasları.
- Resmi davet ve ziyafetler (resepsiyon, kokteyl ve resmi yemekler). Resmi yemeklerde masa ve oturma düzenleri. Sofra ve servis kuralları.
- Kamusal yaşamda ve resmi ortamda giyim kuralları.
- İş ortamında ve sosyal yaşamda davranış kuralları (hitap etmek, selam verme, tanıtma, tanıştırma, tokalaşma, konuşma, el öpme, öpüşme, yemek yeme, içki içme, şerefe kadeh kaldırma, hediye ve çiçek sunma).

Protokolde Temel İlke ve Kurallar

Protokol kuralları kurumsal, ulusal ve uluslararası düzeyde diplomatik, hukuksal, yönetsel ve sosyal olarak birtakım ana kullara (temel ilkelere) dayanır. Bu kurallar (ilkeler) şunlardır:

1. Saygı ve nezaket
2. Onur ve itibar
3. Temsil
4. Öncelik-sonralık (a. Öndegelim, b. Öncegelme (kıdem), c. Alfabetik Sıralama)
5. Düzey eşitliği ve denklik (imzalarda düzey (statü) eşitliği ve denkliği)
6. Karşılıklılık (Mütekabiliyet) (Karşılıklılık, hukuki olarak bir devletin ya da kurumun, birbirleriyle anlaşmış oldukları belirli bir konuda, karşılıklı olarak birbirlerine tanınmış olan işlem ve eylem eşitliğidir. Bir taraf işlemi ihlal ettiğinde, karşı tarafın da aynı biçimde işlemi ihlal etme hakkı doğar.)

Görsel ve Yazılı Kaynaklar

- Aytürk Nihat, Protokol ve Sosyal Davranış Kuralları. (7.Basım, Ocak2017), Ankara: Nobel Yayınları.
- Okur Suna, Suna Okur ile Görgü ve Protokol. (1.Basım, Nisan2015), İstanbul: Öteki Adam Yayınları.
- <https://tr.pinterest.com/pin/708894797578986170/>